

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Miluše Doškové v právní věci žalobkyně **M. K.**, proti žalovanému **Českému telekomunikačnímu úřadu**, se sídlem Praha 9, Sokolovská 219, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci ze dne 7. 1. 2013, č. j. 59 A 73/2012 - 21,

t a k t o :

- I. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci ze dne 7. 1. 2013, č. j. 59 A 73/2012 - 21, **se ve výroku I. zrušuje.**
- II. Ve zbytku **se kasační stížnost zamítá.**
- III. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, v řízení vedeném o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 4. 2010, č. j. 74 696/2009-603, usnesením ze dne 7. 1. 2013, č. j. 59 A 73/2012 - 21, nepřiznal žalobkyni osvobození od soudních poplatků a zamítl její návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů. V odůvodnění usnesení krajský soud konstatoval, že žalobkyně požádala o ustanovení zástupce z řad advokátů. Zabýval se tak nejprve tím, zda jsou u žalobkyně splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Zaslal jí proto tiskopis *Potvrzení o výdělkových a majetkových poměrech*. V něm žalobkyně uvedla, že je nezaměstnaná, nemá žádné příjmy, spolu s manželem vlastní byt ve společném jmění manželů; veškeré náklady na domácnost hradí manžel žalobkyně z důchodu, který činí 15 134 Kč měsíčně; syn studuje. Žalobkyně předložila kopii rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Liberci ze dne 4. 5. 2011,

kterým jí byla přiznána podpora v nezaměstnanosti na podpůrčí dobu osmi měsíců. Krajský soud zhodnotil, že žalobkyně svá tvrzení důvěryhodně nedoložila (kromě rozhodnutí o přiznání podpory v nezaměstnanosti), a proto přistoupil k ověření jejích majetkových poměrů výpisem z katastru nemovitostí, ze kterého zjistil, že žalobkyně je, spolu s manželem, vlastníci dvou bytových jednotek č. 562/11 a č. 562/12 v budově č. p. 561 a 562 v Arnulticích u Nového Boru, budovy č. e. 483 a parcely č. 1608/1 v Novém Boru. Na tomto základě krajský soud zhodnotil, že žalobkyně nedoložila hodnověrným způsobem své majetkové a výdělkové poměry, neboť zamlčela spoluvlastnictví několika nemovitostí. Břemeno tvrzení a důkazní, které žalobkyně v tomto ohledu nesla, není možné naplnit nevěrohodnými tvrzeními, respektive zamlčením některých významných skutečností. Krajský soud proto žalobkyni osvobození od soudních poplatků nepřiznal. V důsledku toho nedošlo ani k naplnění podmínek § 35 odst. 8 soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“) pro ustanovení zástupce z řad advokátů, a proto krajský soud žádost žalobkyně zamítl.

Usnesení krajského soudu napadla žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížností, v níž explicitně neodkázala na konkrétní zákonný důvod. Z obsahu kasační stížnosti je nicméně zřejmé, že stěžovatelkou je tvrzen kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní písmena § 103 odst. 1 s. ř. s. je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde proto o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (srov. například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, sp. zn. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Stěžovatelka namítá, že nezamlčovala skutečnosti, které by měly vliv na osvobození od soudních poplatků. Pokud jde o bytové jednotky, tak jednu z nich užívá její dítě, na které bude v budoucnu převedena. Parcela č. 1608/1 je malou zahrádkou v zahrádkářské kolonii a budova č. e. 483 je stará dřevěná kůlna, sloužící k úschově zahrádkářských potřeb. Stěžovatelka především poukázala na to, že veškeré nemovitosti jsou zatíženy exekucí a nelze s nimi nikterak nakládat. Je přesvědčena, že po ní nelze spravedlivě žádat, aby nemovitosti prodala a výtěžek použila pro soudní účely; z důvodu probíhající exekuce to ani není možné. Stěžovatelka poukázala na nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2011, sp. zn. IV. ÚS 121/11, ze kterého se podává, že pouhá držba nemovitosti ještě neznamená, že není možné návrhovateli přiznat osvobození od soudních poplatků. Trvá na tom, že její sociální situace je natolik nepříznivá, že požadavek na osvobození od soudních poplatků je důvodný.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti kasační stížnosti; ze soudního spisu totiž vyplývá absence dvou podmínek řízení. Především nebyl zaplacen soudní poplatek za kasační řízení [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů a Položka 19 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu jmenovaného zákona] a stěžovatelka též není zastoupena advokátem, který by splňoval podmínky vysokoškolského právního vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Z judikatury zdejšího soudu se však podává, že „v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem.“ (rozsudek ze

pokračování

dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37). Obdobně se postupuje, i pokud jde o kasační přezkum rozhodnutí o zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce z řad advokátů. Kasační stížnost je tak přípustná. Jakýkoliv jiný přístup by byl v posuzované věci bezúčelný, formalistický, v rozporu se zásadou procesní ekonomie a nemohl by vést k ochraně práv stěžovatelky.

Nejvyšší správní soud proto přezkoumal napadené usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Přitom přihlédl i k důvodům, které je povinen zkoumat z úřední povinnosti podle § 109 odst. 4, věta za středníkem s. ř. s. Ve věci rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

Předně se Nejvyšší správní soud (mimo rozsah kasačních námitek) zabýval výrokem I. napadeného usnesení krajského soudu. Krajský soud tímto výrokem rozhodl o tom, že se žalobkyni nepřiznává osvobození od soudních poplatků.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být *na vlastní žádost* usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Z dikce tohoto ustanovení jasně vyplývá, že účastníku řízení lze přiznat osvobození od soudních poplatků pouze tehdy, pokud o to sám požádá a doloží, že skutečně nemá prostředky k jeho zaplacení. V daném případě je ze soudního spisu nepochybné, že žalobkyně v žalobě požádala pouze o ustanovení advokáta; o osvobození od soudních poplatků vůbec nežádala. Krajský soud tedy nebyl oprávněn o osvobození od soudních poplatků rozhodovat; splnění podmínek pro takové osvobození byl povinen hodnotit pouze jako jeden z předpokladů pro rozhodnutí o (ne)ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 s. ř. s., přičemž toto hodnocení se mělo objevit v odůvodnění jeho usnesení. Vzhledem k tomu, že žádost o osvobození od soudních poplatků nebyla ze strany žalobkyně podána, nebyly splněny zákonné podmínky pro to, aby mohl soud o této žádosti rozhodovat. Nedostatek podmínek řízení tak způsobuje zmatečnost výroku I. napadeného usnesení, ve smyslu § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. (k tomu srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 21. 10. 2009, č. j. 4 Ads 135/2009 - 82). Nejvyššímu správnímu soudu proto nezbylo, než tento výrok podle § 110 odst. 1 věty první před středníkem s. ř. s. zrušit; vrácení věci v tomto rozsahu krajskému soudu k dalšímu řízení je v tomto případě bezpředmětné, neboť zrušený výrok I. napadeného usnesení nemusí (a za stávajícího stavu ani nemá) být nahrazen novým rozhodnutím tohoto soudu.

Jak již bylo konstatováno, žalobkyně podala žádost o ustanovení zástupce z řad advokátů podle § 35 odst. 8 s. ř. s. Toto ustanovení ve své větě první stanoví, že *navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.*

Z citace uvedeného ustanovení vyplývá, že účastníku lze ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny tři podmínky: 1) účastník podal návrh na ustanovení zástupce; 2) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků; 3) je to třeba k ochraně jeho zájmů.

K otázce dokládání nedostatku prostředků samotným žadatelem se zcela jednoznačně vyjádřila již judikatura zdejšího soudu. Ten například v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že „*povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.*“ Obdobně se z rozsudku zdejšího soudu ze dne 27. 7. 2007, č. j. 8 Ans 2/2007 – 51, podává, že „*nedoložili účastník řízení své, byť i tvrzené minimální, příjmy, je dán důvod pro zamítnutí jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku.*“

Stěžovatelka ve své žádosti o ustanovení zástupce uvedla, že je nezaměstnaná, nemá žádné příjmy a je zcela odkázána na vyživovací povinnost manžela, který má pouze příjmy plynoucí z penze. Rovněž uvedla, že není práva znalá a neumí posoudit, jak má správně před soudem postupovat. První podmínka plynoucí z ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s., tak byla splněna a aby krajský soud mohl řádně posoudit druhý předpoklad pro ustanovení zástupce, a sice otázku, zda stěžovatelka splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, zaslal jí tiskopis *Potvrzení o výdělkových a majetkových poměrech*. V tomto formuláři se uvádí příjmy z pracovního či obdobného poměru, z prací konaných mimo pracovní poměr, z podnikání, z hmotného a sociálního zabezpečení, či z jiných zdrojů. Současně se předpokládá i uvedení osobního majetku větší ceny, výdělkových poměrů manžela žadatele a jiných okolností, které by mohly mít vliv na případné osvobození. Příjmy je pak nutno doložit potvrzením; u ostatních skutečností žadatel prohlašuje, že poskytl pravdivé údaje. Při zkoumání toho, zda stěžovatelka nemá dostatečné prostředky, je třeba potvrdit názor krajského soudu, že ji jako účastníka řízení zatěžuje břemeno tvrzení i důkazní. Pokud chce tedy být ohledně své žádosti o ustanovení zástupce úspěšná, musí jednak uvést, v čem spatřuje nedostatek prostředků, který dle jejího názoru vede k tomu, že není schopna zaplatit advokáta na smluvní bázi, jednak musí takové tvrzení řádně doložit; rovněž musí tvrdit, proč je ustanovení zástupce třeba k ochraně jejích zájmů.

Nejvyšší správní soud sdílí názor krajského soudu, že v žádosti o ustanovení zástupce stěžovatelka neuvedla potřebné skutečnosti vyčerpávajícím způsobem; proto ji krajský soud správně vyzval k vyplnění tiskopisu, který jí k tomu účelu zaslal. Dále je pak zjevné, že stěžovatelka ani v tiskopise neuvedla všechny rozhodné skutečnosti. Zmínila sice, že vlastní ve společném jmění manželů jeden byt, krajský soud však nahlédnutím do katastru nemovitostí zjistil, že stěžovatelka vlastní ve společném jmění manželů více nemovitostí (celkem dva byty, několik pozemků a zahradní domek na nářadí). Při úvaze o neustanovení zástupce vycházel tedy krajský soud správně z toho, že stěžovatelka *věrohodným* způsobem nedoložila, že nemá dostatečné prostředky; samotné majetkové poměry stěžovatelky pak krajský soud již logicky nehodnotil. Tento postup zcela koresponduje s rozsudkem zdejšího soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 – 88, publikovaným pod č. 1962/2010 Sb. NSS, ze kterého se podává, že „*[ú]častník řízení, který požádal o osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.) a který byl soudem řádně poučen (§ 36 odst. 1 s. ř. s.), je povinen uvést a prokázat veškeré skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti. Vyplyne-li z uvedených údajů či obsahu spisu, že jsou nevěrohodné, popř. neúplné, soud žádost zamítne.*“ Naznačený právní názor lze beze zbytku aplikovat i při posuzování žádosti o ustanovení zástupce, neboť v obou případech je třeba hodnotit výdělkové a majetkové poměry žadatele.

pokračování

Stěžovatelka byla povinna krajskému soudu sdělit veškeré své výdělkové a majetkové poměry, počítaje v to i vlastnictví nemovitostí, bez ohledu na to, zda jsou zatíženy exekucí či nikoliv. Vlastnictví nemovitostí je totiž jednou ze skutečností, která se také individuálně bere v úvahu při posuzování toho, zda jsou splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Z usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 – 95, publikovaného pod č. 2163/2011 Sb. NSS., se k tomu uvádí, že „[p]ři úvaze o splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. vychází soud nejen z finanční hotovosti, jíž žadatel disponuje, ale bere v úvahu i jeho celkové majetkové poměry včetně vlastnictví nemovitostí; to však samo o sobě není překážkou osvobození od soudních poplatků.“ Stěžovatelce lze jistě přisvědčit v tom, že vlastnictví nemovitostí bez dalšího nevyklučuje, aby splňovala předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, i v tom, že po ní nelze *a priori* spravedlivě požadovat, aby prodala nemovitosti a výtěžek použila na soudní účely. To po ní ostatně ani krajský soud nežádal - svou úvahu postavil na tom, že stěžovatelka zatajila své celkové majetkové poměry, a proto věrohodně neprokázala, že jsou u ní dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Z toho důvodu nebyla naplněna jedna z kumulativních zákonných podmínek pro ustanovení zástupce a krajskému soudu pak již nezbylo, než její žádost zamítnout.

Nejvyšší správní soud tedy sdílí názor krajského soudu, že stěžovatelka *věrohodně* nedoložila tvrzení o svých poměrech, a znemožnila tak krajskému soudu objektivně posoudit, zda by její výdělkové a majetkové poměry skutečně odůvodňovaly ustanovení zástupce. Břemeno tvrzení i důkazní leželo výhradně na stěžovatelce; ta je však neunesla.

Na základě shora uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud ve zbytku (ve vztahu k výroku II. napadeného usnesení) kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s.).

Stěžovatelce nicméně není odepřeno v dalším řízení znovu o ustanovení zástupce (a případně i o osvobození od soudních poplatků) požádat, předloží-li novou žádost, ve které řádně a vyčerpávajícím způsobem uvede veškeré své výdělkové a majetkové poměry, které rovněž doloží příslušnými listinami. Krajský soud by pak o nové žádosti rozhodl, aniž by hodnotil, zda v mezidobí došlo k podstatné změně poměrů (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2008, č. j. 3 Ads 43/2007 - 150), neboť stávající žádost o ustanovení zástupce zamítl z důvodu nevěrohodnosti, aniž by konkrétně hodnotil majetkovou situaci stěžovatelky; v případě žádosti o osvobození od soudních poplatků by se jednalo o první žádost.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Měl-li úspěch jen částečný, přizná mu soud právo na náhradu poměrné části nákladů. Vzhledem k tomu, že zdejší soud zamítl kasační stížnost v té části, kde bylo krajským soudem rozhodováno o procesním návrhu stěžovatelky, nelze hovořit o její procesní úspěšnosti (v části, kde bylo napadené usnesení částečně zrušeno, šlo jen o odklizení výroku, který vůbec neměl být vydán). Stěžovatelka proto procesně úspěšná nebyla. Jelikož z povahy napadeného usnesení nelze vůbec hovořit

o možnosti procesní úspěšnosti žalovaného (bylo rozhodováno o procesním návrhu, dotýkajícím se výlučně procesních práv stěžovatelky), rozhodl Nejvyšší správní soud tak, že právo na náhradu nákladů tohoto řízení nemá žádný z účastníků.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. dubna 2013

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu